

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Нова українська школа

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ
ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ

Барвисте коромисло

3 клас

Хрестоматія із щоденником читача

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 821.161.2(075.2)
В23

Вашків Л.П.

В23 Українська мова та читання. Позакласне читання. Барвисте коромисло : хрестоматія із щоденником читача : 3 кл. / Л.П. Вашків, О.П. Онишків. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2019. — 288 с.

ISBN 978-966-10-6006-6

Посібник укладено відповідно до Державного стандарту початкової освіти та типових освітніх програм. В ньому зібрані цікаві художні твори українських та зарубіжних письменників, кращі зразки дитячого фольклору, поезії, легенди, казки, байки.

Упорядники ставили за мету зібрати найширше коло читання, яке б сприяло вихованню у дітей бажання читати художню літературу, любити рідну мову, розвивати мовлення й активізувати творчі здібності.

Для учнів та вчителів початкових класів.

УДК 821.161.2(075.2)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва*

ISBN 978-966-10-6006-6

© Вашків Л.П., Онишків О.П., 2019
© Навчальна книга — Богдан,
виключна ліцензія видання,
оригінал-макет, 2019

I. “Як парость виноградної лози, плекайте мову...”

МОВА

Як парость виноградної лози,
плекайте мову. Пильно й ненастанно
полить бур'ян. Чистіша від сльози
вона хай буде. Вірно і слухняно
нехай вона щоразу служить вам,
хоч і живе своїм живим життям.

Прислухайтесь, як океан співає —
народ говорить. І любов, і гнів
у тому гомоні морським. Немає
мудріших, ніж народ, учителів,
у нього кожне слово — це перлина,
це праця, це натхнення, це людина.

Не бійтесь заглядати у словник:
це пишний яр, а не сумне провалля;
збирайте, як розумний садівник,
достиглий овоч у Грінченка й Даля,
не майте гніву до моїх порад
і не лінуйтесь доглядати свій сад.

Максим Рильський

* * *

Страшні слова, коли вони мовчать,
коли вони зненацька причаїлись,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже чиїмись.

Хтось ними плакав, мучився, болів,
із них почав і ними ж і завершив.

Людей мільярди, і мільярди слів,
а ти їх маєш вимовити вперше!

Все повторялось: і краса, й потворність.
Усе було: асфальти й спориші.
Поезія — це завжди неповторність,
якийсь безсмертний дотик до душі.

Ліна Костенко

МОЯ МОВА

Все в тобі з'єдналося, злилося —
як і поміститися в одній! —
шепіт зачарований колосся,
поклик із катами на двобій.

Ти даєш поету дужі крила,
що підносять правду в вишину,
вченому ти лагідно відкрила
мудрості людської глибину.

І тобі рости й не в'януть зроду,
квітувать в поемах і віршах,
бо в тобі — великого народу
ніжна і замріяна душа.

Василь Симоненко

МАМИНА МОВА

Мій дивосвіте, кривна мово, —
снаги вітрило, дух життя...
З твоїх джерел прозоре слово
в мої вливається чуття.
Родилась ти, щоб жить віками, —
слов'янських мов зелена віть.
Наколисала тебе мама
в години щастя й лихоліть.

Хай іншим словом володію...
Хоч мов я знатиму до ста —
на материнській лиш посмію
відкрити до матері уста.

Георгій Петрук-Попик

ХЛІБ І СЛОВО

У стінах храмів і колиб
сіяє нам святково,
як сонце, випечений хліб
і виплекане слово.

І люблять люди з давнини,
як сонце незагасне,
і свій духмяний хліб ясний,
і рідне слово красне.

Бо як запахне людям хліб,
їм тихо дзвонить колос,
і золотом сіяє сніп
під жайворона голос.

І, мабуть, тому кожна мить
бешкетнику-харцизі
їх слово батьківське звучить
як заповідь у книзі,

цей сплав чудесний, золотий
з ядристих зерен літер:
“Не кидай хліба, він — святий,
не кидай слів на вітер!”

Дмитро Білоус

РІДНА МОВА

Мово рідна, слово рідне,
хто вас забуває,
той у грудях не серденько,
тільки камінь має.
Як ту мову мож забути,
котрою учила
нас всіх ненька говорити,
ненька наша мила?

Як ту мову мож забути?
Та ж звуками тими
ми до Бога мольби слали
ще дітьми малими.
У тій мові ми співали,
в ній казки казали,
у тій мові нам минувшість
нашу відкривали.

Мово рідна, слово рідне,
хто ся вас стидає,
хто горнеться до чужого,
того Бог карає.
Свої його цураються,
в хату не пускають,
а чужії, як заразу,
чуму, обминають...

Сидір Воробкевич

РІДНЕ СЛОВО

Так довго сподівана, ждана година
настала для рідного слова мого:
не так, як приборкана, смутна пташина,
озветься воно із затишку свого;
не так, — весняним жайворонком у полі
вкраїнська мова тепер залуна

і гомоном вільним по всьому роздоллі,
по всій Україні озветься вона.
Дарма, що по небу весняному тучі
групадою темною швидко летять,
не страшно пташині ні грому, ні бучі —
крізь хмари бо промені сонця мигтять!
Дзвінкий жайворонок то вгору, до сонця,
зів'ється, де сяє йому любий рай,
то пісню співа й до людського віконця... —
Лети ж, рідне слово, лети в рідний край!

Олена Пчілка

* * *

О слово рідне! Орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
дітьми безпам'ятно забутий.

О слово рідне! Шум дерев!
Музика зір блакитнооких,
шовковий спів степів широких,
Дніпра між ними левій рев...

О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! вгорі спинися,
осяй мій край і розлетися
дошами судними над ним.

Олександр Олесь

СЛОВО

(Скорочено)

Слово наше рідне!
Ти сьогодні зазвучало
як початок, як начало,
як озброєння всім видне,
слово наше рідне!

Тож цвілась калина,
червоніла, достигала,
всьому світу заявляла:
я — країна Україна —
на горі калина!

А Вкраїни ж мова —
мов те сонце дзвінкотюче,
мов те золото котюче,
вся і давність, і обнова, —
українська мова...

Гарне ж ти на вроду!
Бо ти єсть не всепрощення:
ти в боях пройшло хрещення —
слово мужнього народу, —
що не дрого зроду.

Ми в тобі знаходим:
блиски гроз і цвіт задуми,
пісні дзвін, моральність думи,
ми в похід з тобою ходим —
все в тобі знаходим.

Розцвітай же, слово,
і в родині, і у школі,
й на заводі, і у полі
пречудесно, пречудово —
розцвітай же, слово!
Хай ізнов калина
червоніє, достигає,
всьому світу заявляє:
я — країна Україна —
на горі калина!

Павло Тичина

ЧУДЕСНІ БАРВИ

Які чудесні барви у нашій рідній мові,
які відтінки різні від Сейму аж по Сян!
У Києві говорять інакше, ніж у Львові, —
і *чорногуз*, і *бусол*, *лелека* і *боцян*...

Так наче називаєш різновиди лелек ти,
а це лиш різні назви, синонімічний ряд.
А є ще риси мови, що зветься діалекти:
це говори місцеві на дещо інший лад.

На Київщині (в Літках) взуття зовуть *обувка*,
а огірок звичайний в Чернігові — *гурок*,
а кошик на Поліссі (в Іванкові) — *кошувка*,
і назви, і вимова різняться що не крок.

Раз якось на базарі професор із столиці
заговорив із дідом, що ягоди привіз:
— То, значить, на Поліссі вродили полуниці?
Я бачу, ви з-над Снові, із хутора Рогіз.

Дід витріщає очі — і як це може бути?
— То ви з Рогозу родом? Мо, інженер? Поет?
— Та ні, я просто знаю, як де говорять люди:
прислухуюсь до мови — і в цьому весь секрет.

Дмитро Білоус

ДУМАЙТЕ, ЧИТАЙТЕ

Слова рідні, питимії*
ще раз пригадайте:
“Учітеся, брати мої,
думайте, читайте...”

Питімій — рідний.

А чи геній випадково
в час важкої стуми*
повторяв пекуче слово:
“Думи мої, думи”?..

“В Україну, — мовив сумно, —
їдїть, думи-діти”.
Щоб розумно, не бездумно
ми жили на світі.

Тож не нидїть* нам, не скніти* —
їти, не знавши втоми.
Розумїть, чиї ми діти,
пам’ятати, хто ми.

Дмитро Білоус

СКІЛЬКИ МОВ МОЖЕ ВИВЧИТИ ЛЮДИНА?

Найбільше мов серед українців знав Агатангел Кримський — український письменник, учений, перекладач (народився 1871 р., загинув як політв’язень 1942 р.). Коли його запитували про те, скільки мов він знає, той відповідав: “Мабуть, із шістдесят, а то й більше!” У дитячі роки він досконало вивчив німецьку, французьку та англійську мови. В юності добре оволодів грецькою, турецькою, італійською, давньоєврейською і санскритом, згодом став ученим-орієнталістом* світового рівня. Він переконливо довів, що українська мова дуже давня і що тисячу років тому стародавні кияни розмовляли говіркою, яка мала українське коріння.

З “Енциклопедії українознавства”

Сту́ма — напівморок, напівтемрява.

Нїдїти, скніти — мучитися, жити в тяжких умовах.

**Орієнталіст* — той, хто вивчає історію, мови, культуру народів Сходу.